

EKONOMIUTSKOTTETS BETÄNKANDE 29/2002 rd

Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av elmarknadslagen och 4 kap. 6 § naturgasmarknadslagen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 22 oktober 2002 en proposition med förslag till lagar om ändring av elmarknadslagen och 4 kap. 6 § naturgasmarknadslagen (RP 218/2002 rd) till ekonomiutskottet för beredning.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet lämnat utlåtande (GrUU 63/2002 rd) om propositionen. Utlåtandet ingår som bilaga till detta betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- industriråd Arto Lepistö och konsultativ tjänsteman Arto Rajala, handels- och industriministeriet
- direktör Asta Sihvonen-Punkka och gruppchef Antti Paananen, Energimarknadsverket
- forskningschef Timo Mattila, Konkurrensverket
- jurist Jukka Kaakkola, Konsumentverket
- överdirektör Mika Purhonen och beredskapsombud Matti Jauhiainen, Försörjningsberedskapscentralen
- verkställande direktör Juhani Santaholma, branschdirektör Markku Jalonen och vicehäradschef Antero Enäjärvi, Energibranschens Centralförbund rf Finergy

- verkställande direktör Juha Naukkarinen och direktör för nätenheten Kenneth Hänninen, Finska elenergiförbundet r.f. SENER
- sektionschef Ilpo Mattila, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenterna MTK
- juridiskt ombud Riikka Tähtivuori, Företagarna i Finland
- direktör Ulla Sirkeinen, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund TT
- verkställande direktör Mikael Lilius och sektordirektör Tapio Kuula, Fortum Abp
- koncernjurist Tarmo Rantalankila, Fingrid Oyj
- verkställande direktör Osmo Kähkönen, Keravan Energia Oy
- verkställande direktör Timo Rajala, Pohjolan Voima Oy
- verkställande direktör Roy Granroth, Borgå Energi Ab
- verkställande direktör Hannu Virta, Satapirkan Sähkö Oy
- verkställande direktör Martti Lappalainen, Suur-Savon Sähkö Oy
- produktionsdirektör Erik Mälkki, Vattenfall Ab
- forskare Simo Kyllönen, Finlands naturskydsförbund rf
- professor i energiekonomi Pekka Pirilä, Tekniska högskolan
- tekniker Pentti Kilpeläinen.

Dessutom har utskottet fått skriftliga utlåtanden från

- Sallilan Sähkölaitos Oy
- Finlands Fastighetsförbund r.f.

Etelä-Savon Energia Oy omfattar enligt egen uppgift yttrandet från Elenergiförbundet SE-NER.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås att elkonsumenternas rätt att fritt välja elleverantör också skall gälla fastighetsinterna elnät i den mån det är praktiskt möjligt. Innehavarna av fastighetsnät är skyldiga att tillåta att en konsument som är ansluten till fastighetsnätet ingår ett elförsäljnings- och elöverföringsavtal om att distributionen sker via distributionsnätet. En förutsättning är att konsumenten ersätter de kostnader som fastighetsinnehavaren åsamkas av att mätapparaturen måste ändras.

Elmarknadslagen föreslås få en bestämmelse som föreskriver att nätinnehavaren inte får ta ut någon extra avgift för sina prestationer vid registrering och balansavräkning eller för andra prestationer när en konsument byter elförsäljare. Nätinnehavaren får inte heller ta ut någon extra avgift för mätaravläsning vid byte av försäljare om det har gått minst ett år sedan kunden senast bytte elförsäljare.

Vidare föreslås lagen få bestämmelser om standardsättningar vid avbrott i nättjänsterna. Elanvändarna har rätt att få en standardsättning vid sammanhängande avbrott i nättjänster om avbrottet i eltillförseln har varat minst 12 timmar. Standardsättningen är graderad enligt elanvändarens årliga avgift för nättjänsten och bestäms utifrån hur många timmar avbrottet pågår. Standardsättningen är högst 700 euro per elanvändare. Ingen ersättningsskyldighet finns

om avbrottet i nättjänsten beror på hinder som nätinnehavaren inte kan påverka och som han skäligen inte kan förutsättas beakta i sin verksamhet. Dessutom förutsätts att nätinnehavaren inte skall ha kunnat undvika följderna av hindren eller övervinna dem trots att han har iakttagit all omsorgsfullhet.

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren blir skyldig att driva och utveckla de verksamheter och tjänster samt elnätet och övriga anläggningar som ingår i ansvaret. Dessutom skall den systemansvariga stamnätsinnehavaren underhålla, driva och utveckla sitt elnät och andra anläggningar som behövs inom ramen för systemansvaret. Vidare skall nätinnehavaren utveckla förbindelserna till andra nät för att det skall finnas förutsättningar för en effektiv och välfungerande elmarknad.

Dessutom föreslås villkoren för att anlägga gränsledningar bli preciserade. I tillståndsvillkoren får det beaktas i hur hög grad elmarknaden i ett elimporterande tredje land har öppnats och om det finns ömsesidiga villkor för konkurrens på elmarknaden.

Dessutom kompletteras lagen i fråga om elmarknadsmyndigheten. Elmarknadsmyndigheten, Elmarknadsverket, får rätt att utföra granskning på företag eller inrättningar som bedriver granskningspliktig verksamhet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Ekonomiutskottet föreslår att lagförslagen godkänns med de ändringar som utskottet gör i elmarknadslagen. Det har också förekommit kri-

tiska röster i utskottet, men sammantaget sätt anser utskottet propositionen vara godtagbar.

Genom lagändringarna får de konsumenter som köper sin el genom fastighetsnätet bättre villkor och konkurrensen inom detaljhandeln

med el förbättras. Ersättningarna vid avbrott i el-distributionen syftar till att förbättra leveranssäkerheten vid eldistribution.

Lagen har bestämmelser om allmänna skyldigheter inom nätverksamheten och om grunderna för prissättningen. Nätinnehavarna måste mot en rimlig ersättning sälja överföringstjänster till dem som behöver. Enligt den nya bestämmelsen skall nätinnehavaren ordna med mätning av den levererade elen på behörigt sätt. Kunden skall betala för rimliga mätningskostnader. Nätinnehavaren får inte ta ut någon extra avgift för registrering och balansavräkning vid byte av elförsäljare eller för andra liknande prestationer. Utskottet påpekar att lagen har bestämmelser som föreskriver att priserna och villkoren för försäljning av nättjänster måste läggas fast med hänsyn till att alla nätanvändare skall behandlas lika och utan att diskrimineras. Dessutom skall priserna på nättjänster vara rimliga.

Lagen har en bestämmelse om standardsättning vid avbrott i nättjänsten (27 f §). Förfarandet avser att förhindra avbrott i elleveranserna och att motivera berörda parter att så snabbt som möjligt åtgärda orsakerna till avbrottet och reparera skadorna. Elanvändarna har rätt att få en standardsättning vid sammanhängande elavbrott förutsatt att avbrottet inte beror på hinder som innehavaren av distributionsnätet inte råar på. Standardsättningen börjar löpa när avbrottet har pågått minst 12 timmar i ett sträck. Ersättningen är graderad enligt antalet avbrottstimmar och räknas ut på kundens årliga avgifter för nättjänsten inklusive skatter. I propositionen läggs ersättningen fast till högst 700 euro per elanvändare. Under behandlingens gång lades divergerande synpunkter fram på det högsta beloppet för standardsättningen och beräkningsgrunderna, men utskottet gick in för att godta förslaget i propositionen. Utskottet påpekar emellertid att det högsta beloppet för standardsättningen är lägre än till exempel den årliga avgiften för nättjänsten på en boskapsgård eller ett företag. När skador inte kan repareras på grund av exceptionella väderförhållanden eller för att säkerheten i arbetet kan äventyras uppstår ingen ersättnings-skyldighet i fråga om fördröjningen, påpekar ut-

skottet. Längden på ett elavbrott räknas ut från och med den tidpunkt då nätinnehavaren fick kännedom om avbrottet. I detaljmotiveringen i propositionen redogörs närmare för reglerna vid standardsättning (s. 44—49).

Det är viktigt att följa upp hur lagen fungerar i det praktiska livet, påpekar utskottet. Saker som bör ägnas särskild uppmärksamhet är till exempel exceptionella händelser, när innehavaren av distributionsnätet är befriad från standardsättning, anmälningar om elavbrott och tidpunkten när ersättningstiden börjar löpa, hur tiden för standardsättning bestäms och det högsta beloppet, likabehandling av elbolagen i hela landet och hur standardsättningen påverkar elpriset.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner ett uttalande där regeringen förutsätts följa upp hur lagen påverkar villkoren för elanvändarna (*Utskottets förslag till uttalande*).

Elbolagen har fått ta ansvar för de så kallade strandade kostnaderna på grund av långfristiga avtal. Det har blivit en ekonomisk börda för många distributionsbolag. Nästa gång elmarknadslagen ändras måste också problemen till följd av strandade kostnader vägas in, framhåller utskottet.

Detaljmotivering

1. Lag om ändring av elmarknadslagen

Utskottet har ändrat lagen på de punkter som grundlagsutskottet tar upp i sitt utlåtande.

25 d §. Elanvändaren måste ha möjlighet att ingå elnätsavtal och elförsäljningsavtal som tillåter att elen levereras via distributionnätinnehavarens distributionsät.

Utskottet har förtydligat bestämmelsen med att fastighetsinnehavaren är skyldig att låta elanvändaren använda fastighetens interna nät i detta syfte.

42 §. Paragrafen föreskriver om elmarknadsmyndighetens rätt att utföra granskningar. Be-

stämelsen säger inte direkt ut var granskningar får göras.

Följaktligen måste bestämmelserna preciseras med att den behöriga tjänstemannen vid elmarknadsmyndigheterna har rätt att utföra granskningar i lokaler som innehåller av sammanlutningar eller inrättningar som bedriver granskningspliktig verksamhet, när han eller hon övervakar att bestämmelser, föreskrifter och förpliktande beslut följs.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår ekonomikutskottet

att det andra lagförslaget godkänns utan ändringar och

att första lagförslaget godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag).

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av elmarknadslagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i elmarknadslagen av den 17 mars 1995 (386/1995) 3 § 10 och 11 punkten,

ändras 16 § 1 mom., 18 § 3 mom., 24 §, rubriken för 27 d §, 27 f § och 27 j §,

av dessa lagrum 16 § 1 mom. sådant det lyder i lag 332/1998 samt rubriken för 27 d §, 27 f § och 27 j § sådana de lyder i lag 466/1999 samt

fogas till 2 § ett nytt 3 och 4 mom., till 10 § ett nytt 2 mom., i stället för det 2 mom. som upphävts genom nämnda lag 466/1999, till lagen en ny 14 a och 15 a §, till 25 §, sådana de lyder i nämnda lag 466/1999, ett nytt 4 mom., till 25 d §, sådana de lyder i sistnämnda lag, ett nytt 4 mom., till lagen en ny 27 f §, varvid den ändrade 27 f §, de nuvarande 27 g—27 i § samt den ändrade 27 j § blir 27 g—27 k § samt till 42 § ett nytt 2 mom. som följer:

2 §
(Som i RP)

25 d §

Ingående av avtal

3 kap.

Allmänna förpliktelser vid nätverksamhet och prissättningsprinciperna

10, 14 a, 15 a, 16, 18, 24 och 25 §
(Som i RP)

En elanvändare skall ha möjlighet att ingå elnåtsavtal och elförsäljningsavtal enligt vilka distributionen sker via distributionsnätinnehavarens distributionsnät. *I detta syfte skall fastighetsinnehavaren ge elanvändaren rätt att använda fastighetens eller en liknande fastighetsgrupps interna elnät.* Om elanvändaren har köpt sin el via ett internt elnät i en fastighet eller i en motsvarande fastighetsgrupp, skall elanvändaren ersätta fastighetsinnehavaren för de kostna-

der som ändringsarbeten med anknytning till elmätningen har förorsakat när användaren övergår till att köpa el via distributionsnätinnehavarens distributionsnät.

27 d, 27 f, 27 g och 27 k §
(Som i RP)

42 §

En behörig tjänsteman vid elmarknadsmyndigheten har rätt att utföra granskning i lokaler som innehas av en sammanslutning eller inrättning som bedriver granskningspliktig verksamhet för att övervaka (utesl.) att bestämmelserna i denna lag och de föreskrifter som har utfärdats med stöd av den samt de förpliktande beslut som

elmarknadsmyndigheten har gett med stöd av 39 § följs. En sammanslutning eller inrättning som utövar sådan verksamhet som skall övervakas skall på yrkande för den tjänsteman som utför granskningen visa de handlingar och registreringar i datasystemet samt ordna tillträde till de elanordningar och elanläggningar som kan ha betydelse vid övervakningen av att bestämmelserna i denna lag eller de föreskrifter som utfärdats med stöd av den följs. Den tjänsteman som utför granskningen har rätt att avgiftsfritt ta kopior av de handlingar som skall granskas samt utskrifter av de registreringar som finns i datasystemet.

Ikraftträdelsebestämmelsen
(Som i RP)

Utskottets förslag till uttalande

Utskottet förutsätter att regeringen följer upp

— hur bestämmelserna om standardersättning påverkar det pris som elanvändarna betalar för sin el,

— om tidsgränserna och det högsta beloppet i bestämmelserna om standardersättning är sakliga och skäliga

— att bestämmelserna om befrielse från skyldigheten att betala standardersättning inte leder till att de ersättningskyldiga utan grundad anledning vägrar betala ersättning eller att bestäm-

melserna inte leder till orimliga ersättningskrav och att ersättningsgrunderna står i samklang med andra liknande grunder

— att lagbestämmelserna inte får orimliga konsekvenser för användargruppen och nätinnehavarna och

— att priset för överföring av el är rimligt för elanvändarna och att orimligt höga avgifter återbetalas till elanvändarna.

När regeringen har uppdagat missförhållanden skall den utan dröjsmål vidta åtgärder för att undanröja dem.

EkUB 29/2002 rd — RP 218/2002 rd

Helsingfors den 13 februari 2003

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Leena Luhtanen /sd
medl. Satu Hassi /gröna
Susanna Huovinen /sd
Mikko Immonen /vänst
Reijo Kallio /sd
Marja-Leena Kemppainen /kd
Pekka Kuosmanen /saml

Mika Lintilä /cent
Olli Nepponen /saml
Antti Rantakangas /cent
Ola Rosendahl /sv
Juhani Sjöblom /saml
ers. Jyri Häkämies /saml
Veijo Puhjo /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Eelis Roikonen.